

treball de redacció

Artesania: ¿confecció o revenda?

Montserrat Pous - Robert Carmona

Si alguna vegada ens plantegen què és un artesà, la resposta ens pot semblar evident: és una persona que treballa amb les mans. Però és un artesà un mecànic, un paleta, un puntaire, un pintor? Aquesta definició, a l'Enciclopèdia Catalana, la formulen així: «Producció d'obres decoratives o amb pretensions artístiques, fetes a mà i amb repetició de peces (...)» i recalca, «(...) avui l'artesanía sofreix una deformació en benefici dels fabricants d'objectes típics de les comarques turístiques».

D'altra banda, el Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya del 3 d'agost de 1984 defineix artesanía com: «l'activitat de producció, transformació o reparació de béns artístics i de consum no alimentari, i també la de prestació de serveis realitzada mitjançant un procés en el qual la intervenció personal constitueix un factor predominant, i que dona com a resultat l'obtenció d'un producte final individualitzant, que no és susceptible d'una producció industrial totalment mecanitzada o en grans sèries». Llavors, la persona que dissenyi en ordinador, que faci composició d'imatges fotogràfiques, muntatge d'enregistraments d'àudio..., es pot considerar legalment artesà?

L'artesà ha existit al llarg de tota la història de la producció humana. Tot i això, el problema es planteja quan aquesta persona s'ha de sotmetre a una legislació per poder comercialitzar el seu producte. L'ambigüitat es fa evident, i el conflicte en aquest sector sorgeix d'aquesta.

Tomer

Els recuits fets per les àvies, les cassoles de fang o el formatge i el pa fets a les cases del principi de segle són productes que s'han consumit sempre i que ara adquirim als supermercats, fires... La diferència rau en l'objectiu de la producció: consum familiar o venda.

Carta d'artesà

El maig de 1985 es crea la Carta d'Artesà i Mestre Artesà i se'n regula l'atorgament als sol·licitants. Aquesta carta la concedeix el Departament d'Indústria i Energia de la Generalitat de Catalunya a través del Centre d'Informació i Desenvolupament Empresarial -CIDEM-, de qui depèn actualment el sector de l'artesanía.

Per a la seva concessió són necessàries tres condicions bàsiques: haver exercit un mínim de dos anys alguna de les activitats del repertori d'oficis artesanals aprovat el febrer del 1985; tenir intervenció personal i directa a l'execució dels treballs, i, finalment, acreditar una determinada qualificació professional.

Aquesta última condició és valorada per un jurat compost per membres de l'administració i del sector artesanal en qüestió. En aquest sentit, es tindrà en compte: els treballs que el sol·licitant presentarà de prova; el temps que ha exercit l'ofici; les titulacions acadèmiques i professionals i també els cursos de formació. La carta tindrà una validesa de cinc anys, llevat que s'incompleixi algun dels requisits esmentats durant aquest període de temps.

Aquí sorgeix una de les primeres queixes dels artesans que ofereixen el seu producte a les fires. Consideren que l'actual legislació no és suficientment estricta a l'hora de concedir les cartes. D'altra banda, l'administració no disposa de personal que inspeccioni que els productes venuts siguin realment artesanals. Això afavoreix l'activitat de la revenda per part dels anomenats, entre el col·lectiu artesà, «pirates».

Aquest grup sol comprar a països orientals i de l'est d'Europa, o bé a fàbriques de petita producció del

nostre país, productes fabricats mecànicament, que després revenen en les fires d'artesanía. Els productes que ofereixen els «pirates», presumptament artesanals, en la majoria d'ocasions no són distingibles per part del consumidor. A més, tenen l'atractiu d'un preu molt més baix.

Aquesta diferència de preu entre els productes es basa en la producció. Mentre que el revenedor compra el producte ja elaborat, l'artesà ha de comprar la matèria primera i adequar el taller de treball amb els estris i les mesures que li són necessàries. A més, cal tenir en compte les hores invertides en cadascun dels productes que ofereix.

Ajuts econòmics

Les expectatives dels artesans, a l'hora de crear-se una legislació per al seu sector, eren les de poder obtenir suport econòmic per tirar endavant les seves activitats. La queixa en aquest aspecte, set anys després, es continua centrant en la dificultat d'obtenir aquestes subvencions i, en canvi, en l'increment de les exigències en el camp de les taxes, els impostos i la necessitat dels permisos, tant de transport com de parada. Aquest fet s'evidencia més en el cas dels firaires.

L'administració, per la seva banda, troba a faltar una unitat de criteris i actuació entre els artesans o, fins i tot, entre els gremis de les diferents especialitats que s'agrupen. Aquesta falta d'unitat dificulta la promoció i publicitat de les fires, mercats i exposicions, i també la ca-

Cisteller

Repertori d'oficis artesans

Artesans agrupats d'acord amb la Classificació Nacional d'Activitats Econòmiques. El primer, és el número d'ordre. El segon, és el del CNAE.

INDÚSTRIES DE PRODUCTES MINERALS NO METÀL·LICS

1	243.4	Estucador
2	243.4	Enguixador
3	244	Tallador de pedra i marbre
4	244	Pedrer
5	246.5	Vidrier
6	246.5	Tallador de vidre
7	246.5	Vitraller
8	247.3	Terrissaire
9	247.3	Ceramista
10	247.3	Porcellaner
11	247.3	Pessebrista

INDÚSTRIA QUÍMICA

12	255.2	Perfumer
13	255.3	Cerer
14	255.3	Pirotècnic

FABRICACIÓ DE PRODUCTES METÀL·LICS

15	311.2	Fonedor
16	311.2	Campaner
17	312	Forjador
18	312	Armer
19	312	Serraller i ferrer
20	312	Repussador i cisellador
21	312	Calderer
22	313	Esmaltador
23	316.2	Bronzer
24	316.2	Llauner
25	316.2	Ganiveter i dagger
114		Mecànic
115		Planxista
116		Carrosser

ANNA BOKEREU

nalització dels ajuts econòmics de l'administració cap a aquest sector per a un benefici del mateix artesà.

Zones d'interès artesanal

La qüestió és sensiblement diferent quan parlem de zones d'interès artesanal. La Generalitat de Catalunya estableix, l'any 1984, que «les comarques o les àrees geogràfiques que es distingeixin per un artesanat actiu i homogeni, podran ser declarades zones d'interès artesanal. Aquestes zones, podran utilitzar en els productes, un distintiu de la seva identitat de procedència geogràfica». En aquestes àrees es fa més fàcil l'obtenció d'ajudes econòmiques i la seva promoció publicitària.

A les comarques gironines es localitzen cinc zones d'interès artesanal: la Bisbal d'Empordà, com a centre de ceràmica; Olot, amb prestigi per la seva indústria d'estatuària religiosa; Breda, per la seva tradició te-

rissaire; Quart, per la seva ceràmica negra i, finalment, Sant Hilari Sacalm, per la torneria artística en fusta.

Per crear una zona d'interès artesanal, no cal reunir un gran nombre d'empreses artesanals. Les existents a Girona es mouen entre els set i els vint-i-quatre artesans. Els ajuntaments de cadascuna d'aquestes àrees aprofiten el prestigi de la seva artesanía de targeta de presentació per al seu municipi. És una fórmula utilitzada per a l'atracció de turisme. Al mateix temps, la compra dels objectes artesanals per part dels turistes és una fórmula de difusió i promoció dels productes a través de les fronteres.

Aprendre a ser artesà

L'origen de l'artesanía en aquestes zones no és fruit de la casualitat. La matèria primera més important per al procés d'elaboració de cada producte en concret es troba dins la mateixa àrea d'influència i, en la

Sastre

Calderer

majoria d'ocasions, en quantitats importants. Així, Sant Hilari, com a centre en torneria de fusta, té abundosos boscos; la Bisbal d'Empordà, té en el seu subsòl terra roja que utilitza per a la ceràmica...

L'aprenentatge de l'elaboració del producte, i el maneig de les eines corresponents, només eren possibles pel procés tradicional pare-fills. Actualment, algunes activitats, com la ceràmica o la pintura, ja es troben incloses dins els programes d'ensenyament o les acadèmies privades. La fórmula d'aprenentatge familiar, restringida a nuclis molt petits, col·labora a l'extinció progressiva de les tècniques tradicionals i de l'artesania aplicada a alguns productes.

Les empreses familiars que han decidit continuar amb el negoci d'artesania han hagut d'adaptar els tallers de treball a les fórmules avançades de la tecnologia de l'època. La modernització és imprescindible per aconseguir una major producció, i així subsistir a

Ferrer

les demandes que exigeix el mercat. En molts casos, les fàbriques han substituït els tallers, i els torners han substituït els rodets. Tot i això, també cal tenir en compte aquell artesà que té aquesta activitat de hobby per al seu temps d'esplai. Aquest, assisteix en unes fires molt concretes i quan té el material disponible per a la venda.

Punts de venda

Mercats, fires, botigues especialitzades, de records, exposicions, el porta a porta... Tots aquests poden ser llocs on els artesans ofereixin el seu producte al comprador. Els mercats de cada municipi o població ofereixen un lloc de venda a altres comerciants, com poden ser pagesos o els que treballen en la indústria tèxtil. Aquests mercats són poc habituals dels artesans i només es treballen en zones geogràfiques concretes, normalment situades prop del centre de treball.

Mestre de carros

CONSTRUCCIÓ NAVAL. REPARACIÓ I MANTENIMENT DE VAIXELLS

26 371 Mestre d'aixa

FABRICACIÓ D'INSTRUMENTS DE PRECISIÓ ÒPTICA I SIMILARS

27 399 Relloger

INDÚSTRIA TÈXTIL

28 433.2 Teixidor
29 436 Estampador
30 437.1 Catifer
31 437.1 Tapisser
32 437.1 Estorer
33 439.2 Brodador
34 439.2 Puntaire
35 439.2 Passamaner

INDÚSTRIA DEL CUIR

36 441 Assaonador
37 441 Repussador
38 442.1 Marroquiner
39 442.9 Baster
40 442.9 Boter i cuirater

INDÚSTRIA DEL CALÇAT, VESTITS I ALTRES CONFECCIONS TÈXTILS

41 452 Sabater
42 454 Sastre
43 454 Modista
44 454 Cosidor
45 454 Camiser
i fabricant
de complements
46 454 Cotillaire
47 454 Barreter, i
fabricant d'afins
i complements
48 454 Postisser
49 455.1 Matalasser
50 456 Pelleter

INDÚSTRIA DE LA FUSTA,
SURO I MOBLES DE FUSTA

51	463	Fuster
52	464	Boter
53	465	Torner
54	465	Bastoner
55	465	Embotidor i vogidor
56	465	Modelista
57	465	Escloper
58	468.1	Ebenista
59	468.1	Restaurador i decorador de mobles
60	468.1	Cadiraire
61	468.3	Manufacturer de mobles i objectes de vímet, jonc, canya, palma i altres fibres
62	468.5	Tallista
63	468.5	Tapisser de mobles
64	468.5	Daurador
65	468.5	Envernissador
66	468.5	Envernissador de lacats
112		Surer

INDÚSTRIES DEL PAPER
I D'ARTICLES DE PAPER,
ARTS GRÀFIQUES I EDICIÓ

67	473	Constructor de figures i entremesos
68	473	Elaborador i manipulador del paper cartó
69	473	Manufacturer de flors artificials
70	474	Enquadernador

ALTRES INDÚSTRIES
MANUFACTURES

71	491.1	Joier
72	491.1	Argenter
73	491.1	Orfebre
74	491.1	Encastador
75	491.1	Filigraner
76	491.1	Lapidari
77	491.1	Damasquinador
78	492	Constructor d'instruments de corda
79	492	Constructor d'instruments de vent

ANNA BOXEREU

L'administració, normalment els ajuntaments, o bé un col·lectiu d'artesans d'un determinat lloc organitzen les fires. Aquestes tenen relació amb dates i festes tradicionals o sorgeixen de l'esforç d'un grup reduït que treballa una zona determinada de vendes. Aquest fet provoca un fenomen curiós, que és el secret dels bons punts de venda entre els diferents professionals. En aquestes fires, segons els artesans, és on més es nota la falta de promoció i publicitat que seria responsabilitat de l'Administració catalana. També és en aquest tipus de llocs de venda on predomina més el denominat «pirata», que es dedica a la revenda de productes.

Les botigues especialitzades o de records van lligades normalment a les zones d'interès artesanal i, en moltes ocasions, és el mateix propietari del taller el que les regenta. Finalment, també cal destacar les exposicions artesanals, més habituals

en gremis i col·lectius ben organitzats i que es produeixen en ocasions molt reduïdes en relació amb la producció artesanal que té Catalunya. Les exposicions i fires més importants se centren en les comarques de Barcelona. El País Basc és la zona geogràfica de l'Estat espanyol on es promouen i s'organitzen més bé aquestes activitats de l'artesania. També és on estan més coordinats i unificats els professionals d'aquest sector.

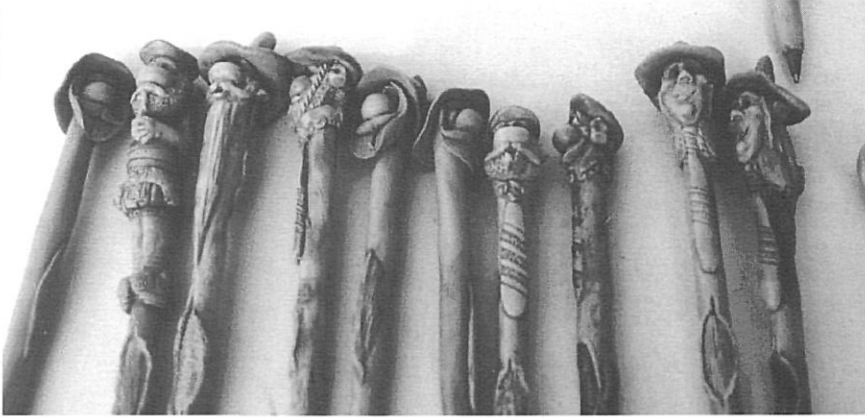
La relació entre els sectors de les diferents zones autonòmiques és nul o gairebé inexistent. Entre els artesans que ofereixen el seu producte als mercats i fires de Catalunya, es poden trobar molts professionals arribats d'Andalusia, Castella, Europa o Sud-amèrica i, actualment, també dels països africans. Els mateixos afectats atribueixen aquesta incongruència a la falta de llocs de venda en les seves regions de procedència.

Boter

Esclopaire

Organització professional

Actualment es contempla un repertori d'oficis d'artesans, a la Generalitat de Catalunya, que disposa d'un total de cent nou grups. Cadascun d'aquests inclou diferents treballs d'artesanía que s'agrupen en gremis segons el material o la forma de treball que tenen en comú: el gremi de la fusta, el metall... Si un artesà considera que no se sent identificat amb el criteri de classificació dins d'un gremi, pot sol·licitar la creació d'un nou grup d'oficis.

Un artesà pot oferir el seu treball des d'una parada en una fira, a una empresa particular, o una cooperativa. Un perruquer o un mecànic poden sol·licitar ser artesans i, per tant, rebre subvencions i ajudes per al seu negoci. També l'organització en forma de cooperativa gaudeix d'un major nombre d'ajuts econòmics per diferents conceptes. A Girona, es troben en aquest cas dos col·lectius professionals: el gremi artesanal de

perruqueria, i l'Associació CORVE, dedicada a la reparació de vehicles.

Els gremis reben uns tractaments específics en certs aspectes, sobretot honorífics, segons un dels membres del gremi de perruqueria. Cal remarcar, però, que no tots els perruquers de les comarques gironines estan afiliats al gremi. Tot i que aquests no són considerats artesans dins de la legalitat, realitzen la mateixa feina amb uns resultats iguals.

Una paràbola que podria sintetitzar aquest reportatge seria aquesta: «A París, hi havia un artesà o romàntic i un materialista. Les dues coses difícilment s'esdevenen en una mateixa persona. L'artesà se'n va anar i va deixar sol el positiu; i això va ser un desastre incalculable: la matèria sola no funciona. L'artesanía és la base per triomfar, però avui t'exigeixen ser artesà i economista a la vegada».

Montserrat Pous i Robert Carmona

Picapedrer

Infogràfic

80	492	Constructor d'instruments de percussió
81	492	Orguener
82	494.1	Manufacturer de juguines
83	494.1	Manufacturer de nines
84	495.9	Imatger
85	495.9	Tallador de matèries nobles
86	495.9	Ventaller
87	495.9	Fabricant pipes
88	495.9	Miniaturista
89	495.9	Taxidermista
111		Bijuter
113		Lacador

CONSTRUCCIÓ

90	504	Pintor
91	505	Mosaicista
117		Mestre d'obres

COMERÇ AL DETALL

92	647.7	Florista
----	-------	----------

SERVEIS RECREATIUS I CULTURALS

93	966	Dissenyador
94	966	Cartellista
95	966	Escenògraf
96	966	Afinador
97	966	Aparadorista
98	966	Decorador
99	966	Escultor
100	966	Gravador
101	966	Dibuixant
102	966	Restaurador
103	966	Copista
110		Retallista

SERVEIS PERSONALS

104	971	Conservador del calçat i altres articles de cuir
105	972	Perruquer d'homes
106	972	Perruquer de dones
107	972	Esteticista
108	973	Fotògraf

SERVEIS DOMÈSTICS

109	980	Jardiner
-----	-----	----------